

ČSM - krajský výbor Karlovy Vary

1949 - 1960

INVENTÁŘ

AP č. 544

EL č. 10413

Mgr. Michael Pešťák

Plzeň 2005

Obsah

I. Vývoj původce fondu.....	3
II. Vývoj a dějiny fondu.....	5
III. Archivní charakteristika fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky.....	6
Přílohy:	
Příloha č. 1 : Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2 : Seznam zkratk	8
Inventární seznam.....	9
Základní údaje o fondu a pomůcce k němu.....	11

I. Vývoj původce fondu

Prvopočátky sjednocování mládežnických hnutí je možno vystopovat až do předválečného období, vývoj na území Karlovarského kraje je možno velmi zhruba odvodit od všeobecného vývoje po roce 1945. Originální materiály krajského výboru se až na několik výjimek prakticky nedochovaly, o skutečném vývoji organizace se lze tudíž jen dohadovat.

Bezprostředně po osvobození v květnu 1945 vznikl v Praze při České národní radě Ústřední národní výbor mládeže, který transformoval v prozatímní výbor *Svazu české mládeže* (10.5.1945). Svaz české mládeže byl oficiálně založen ke dni 12. 5. 1945. Vznik a činnost nově vzniklé jednotné mládežnické organizace byly dány dohodami politických stran v rámci Národní fronty. Svaz české mládeže měl být podle dohody KSČ, sociálně demokratické a národně socialistické strany ze 7.6.1945 nadstranickou organizací. Nešlo tudíž, jak dnes některé zdroje uvádějí, o organizaci od počátku řízenou KSČ. Status nadstranickosti dlouho nevydržel a od roku 1946 se jednotlivé politické subjekty snažily převzít vládu nad organizací. Boj prohrála v průběhu roku 1947 strana národně socialistická.

Jedním z prvních úkolů SČM bylo vytvořit funkční masovou organizaci. Ta měla pražské ústředí, krajské a okresní výbory, městské a místní skupiny a organizace. Okresní výbory v naprosté většině sídlily ve městech, kde se nacházely okresní národní výbory, výjimečně pak ve městech, kde sídlil okresní soud. Po zajištění členské základny přešel svaz k dalším úkolům - hlavním z nich bylo zapojení mládeže do poválečné obnovy národního hospodářství. Krajský výbor ČSM v tomto případě fungoval jako koordinační orgán a organizační mezistupeň při rozdělování sil na jednotlivé akce - stavby mládeže, brigády v průmyslu a zemědělství. Mezi další úkoly patřila výchova mládeže a její zapojení do politického života. Členská základna neustále rostla, svaz postupně přebral i kontrolu nad jinými organizacemi, jako byl například Junák. Po únoru 1948 se SČM dostal plně pod vliv KSČ. Ve dnech 23.-24. 4. 1949 došlo v Praze ke slučovací konferenci, na níž se spojily dosud formálně nezávislé národní a zájmové mládežnické organizace v jediný svaz - *Československý svaz mládeže*. Slučovací proces byl ve skutečnosti zahájen už ve druhé polovině roku 1948 a uvedená konference byla jen jeho vyvrcholením. Po vzniku ČSM následoval další nábor členů a reorganizace struktury, která se přizpůsobila novému správnímu členění státu.

Jednou z hlavních úloh SČM a posléze ČSM bylo zajistit dostatek pracovních sil pro poválečnou obnovu národního hospodářství a posléze pro "budování socialismu", do něhož byla mládež zapojována prostřednictvím nejrůznějších závazků, brigád, staveb mládeže a v pozdějším období socialistických soutěží, které byly vyhlašovány k nejrůznějším příležitostem.

Dalším a velmi důležitým úkolem bylo zajistit, aby mládež byla organizována tím "jediným správným" způsobem, čehož se dosáhlo postupnou likvidací jiných mládežnických organizací. Z ideologického hlediska byla mládež "vychována" na schůzích a perspektivní jedinci dále na školeních a speciálních kursech. V letech 1949-1960 byli do řad funkcionářů ČSM relativně často přijímáni členové KSČ a členství v SČM bylo oficiálně přijímáno a ztotožňováno s členstvím v ČSM. V kádrových materiálech se tudíž objevuje formulace "člen ČSM od roku 1946(-5, -7, -8,)", ač ČSM

oficiálně vzniklo až roku 1949.

Náplň práce KV ČSM zůstala po celou dobu jeho existence prakticky stejná - řídil okresní výbory a jejich prostřednictvím členskou základnu, zajišťoval výchovu kádrů vhodných pro politické funkce a ideově působil na děti a mládež. Souběžně zprostředkoval oboustranný styk s nadřazenými orgány a zajišťoval plnění jejich usnesení. V případě Karlovarska hrálo značnou úlohu osidlování pohraničí a obnova průmyslu - odsun Němců pohraničí prakticky vylidnil a obnova provozu v dolech a dalších průmyslových podnicích byla po osvobození otázkou přežití.

O tom, jak skutečně fungovala mládežnická organizace v Karlovarském kraji, nemáme prakticky žádné doklady. Můžeme ale předpokládat, že organizace fungovala shodně, jako v Plzeňském kraji.

Struktura organizace se dělila na dvě linie - volené orgány a aparát. Formálně nejvyšším krajským orgánem byl v letech 1949/1950 "krajský sjezd", od roku 1950 pak "krajská konference". Sjezd a později konference se byly svolávány krajským výborem až do roku 1961 každoročně, později v dvouletých intervalech. Konference volila krajský výbor, náhradníky, revizní komisi, projednávala a schvalovala zprávu o činnosti krajského výboru a stanovila úkoly na příští období. Krajský výbor (též plénum KV) řídil krajskou organizaci v mezidobí mezi jednotlivými konferencemi a ve své práci se měl řídit usnesením sjezdu a ÚV ČSM. Krajský výbor si co nejrychleji po zvolení ze svého středu volil předsednictvo, tajemníky a schvaloval podle návrhu ÚV ČSM předsedu (formálně ho volil). Úkolem předsednictva krajského výboru bylo řídit organizaci v době, kdy nezasedal krajský výbor. V předsednictvu zasedal předseda, tajemníci KV a "nejlepší" funkcionáři základních organizací. Po roce 1958 měl předsedu nahradit vedoucí tajemník (což byl placený funkcionář), ale o skutečném stavu se nedochovaly žádné doklady. Krajskému výboru podléhaly okresní výbory, volené na okresních konferencích obdobným způsobem jako krajský výbor.

Posledním voleným orgánem byla krajská revizní komise, která plnila funkci na KV nezávislého kontrolního orgánu. Za svou činnost odpovídala krajské konferenci, koordinovala okresní revizní komise a kontrolovala jejich činnost.

Výkonným orgánem KV byl jeho aparát, tvořený placenými sílami. Ve starších dokumentech je tento aparát nazýván "sekretariátem" (1951), v pozdějších letech se pojem sekretariát stále více vymezoval, až se zúžil na pojem "sekretariát předsedy", jehož hlavním úkolem bylo zabezpečovat chod krajského výboru po administrativní stránce. Hospodářský chod KV zajišťovalo hospodářské oddělení, ostatní činnost zajišťovaly původně specializované referáty, které se posléze změnily v oddělení.

Nejstarší známá systemizace je pro KV ČSM Plzeň, pochází z roku 1951 a není důvod se domnívat, že v Karlovarském kraji by se systemizace diametrálně lišila. Podle ní stál v čele aparátu tajemník KV. Pod jeho přímým vedením bylo kádrové oddělení a hospodářské oddělení. 1. zástupce tajemníka řídil Organizační oddělení, 2. zástupce tajemníka řídil Kulturně propagační oddělení a tělovýchovně - branného referenta, podléhala mu též Krajská politická škola ČSM. 3. zástupce tajemníka řídil referenta pro mobilizaci pracovních sil, Oddělení závodních skupin a Oddělení vesnických skupin. 4. zástupce tajemníka řídil referenta pro školské skupiny a Pionýrské oddělení. Každé oddělení mělo svého vedoucího, jednoho či několik specializovaných referentů a

administrativní sílu. Hospodářské oddělení mělo vedle specializovaných funkcí (účetní, revizor, pokladník) ve stavu i běžné zaměstnance (řidiče, vrátné, uklízečku, spojovatelku) a kompletní hospodářské zajištění KPŠ. Krajská politická škola se dělila na dvě specializovaná oddělení - jedna byla určena pro školení ČSM, druhá byla zaměřena na pionýrské organizace. V pozdějším období se její označení mění na "oblastní školu ČSM. Stejně, jako v případě KSC se i u KV ČSM systemizace průběžně měnila, nejčastěji v detailech, čas od času i radikálně. Navenek byly patrné změny v názvech vedoucích funkcí - tajemník KV povýšil na vedoucího tajemníka, jednotliví zástupci se stali tajemníky. Další vývoj KV ČSM Karlovy Vary byl ukončen zánikem Karlovarského kraje v rámci územní reorganizace v březnu 1960.

II. Vývoj a dějiny fondu

Písemnosti, které v současnosti tvoří fond KV ČSM Karlovy Vary, jsou žalostným pozůstatkem kdysi rozsáhlého materiálu. Tvoří je jen materiál, který byl nezbytně nutný při slučování KV ČSM Karlovy Vary a KV ČSM Plzeň v rámci územní reorganizace v březnu 1960. Jde v naprosté většině o osobní spisy, nepatrné množství nezbytně nutných výkazů o stavu členstva a knihu cti. Ostatní spisy byly zřejmě likvidovány a o jejich osudu, stejně jako o fungování spisovny KV ČSM Karlovy Vary, není nic známo.

V plzeňské spisovně byly karlovarské osobní spisy v naprosté většině odděleny od plzeňských, výjimku tvořily soubory spisů funkcionářů zvolených za několik posledních období do KV a výkazy o stavu členstva za poslední období, které byly zahrnuty mezi plzeňské spisy. Po zániku KV ČSM Plzeň v lednu roku 1969 se spolu s ostatním materiálem dostaly do Státního oblastního archivu v Plzni.

III. Archivní charakteristika fondu

Fond KV ČSM Karlovy Vary je tvořen písemnostmi, které byly přejaty po zániku KV ČSM Plzeň. Před převzetím do archivu písemnosti fondu neprošly žádným archivním zpracováním a zřejmě ani řádným zpracováním ve spisovně původce .

K převzetí materiálu došlo po zániku dosavadního držitele dne 9. 4. 1969 (přírůstkové číslo 4/69). Materiál tvořilo 13 kartonů osobních spisů z let 1949-1959 a kniha cti (1954-1959). Další karton materiálu - výkazy o stavu členstva a osobní spisy funkcionářů řazené podle volebních období - byl vyčleněn při inventarizaci fondu KV ČSM Plzeň.

Jak vyplývá z výše uvedených skutečností, fond je jen žalostným torzem kdysi zřejmě rozsáhlého materiálu a díky této skutečnosti a z důvodu specifického charakteru dochovaného materiálu bylo pro jeho pořádky zvoleno velmi jednoduché umělé pořádací schéma. Na prvním místě je řazena jediná dochovaná kniha (1954-1959), po ní jsou řazena hlášení o stavu členstva (1957-1959) a zbytek - 95% fondu tvoří specifická skupina **osobních spisů** pracovníků aparátu, členů pléna krajského výboru a dalších orgánů ČSM (1949-1960). Materiál tvoří díky svému charakteru (obsahuje osobní data a jiné citlivé údaje) zvláštní skupinu písemností, na jejíž předkládání se vztahuje speciální režim.

Inventární jednotky tvoří kniha a každá monotematická skupina písemností. Vnitřní členění uvnitř jednotlivých inventárních jednotek je buďto chronologické (hlášení o stavu členstva, spisy zvolených členů KV po volebních obdobích), nebo abecední (ostatní osobní spisy).

Ve fondu nebylo vzhledem ke stavu dochování skartováno. Fyzický stav je celkem dobrý. Fond obsahuje řadu cyklostylovaných písemností, spisy jsou na papíře různorodé kvality a proto doporučuji častější fyzické kontroly materiálu. S přihlédnutím k charakteru a stavu dochování byl fond zařazen do kategorie II.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond KV ČSM Karlovy Vary je pro svou torzovitost jen pomocným pramenem pro dějiny mládežnického hnutí v západních Čechách. Sice svým časovým rozsahem pokrývá celou dobu existence KV ČSM, ale jeho využitelnost je silně omezena charakterem písemností. Téměř celý fond tvoří osobní spisy funkcionářů, pracovníků i řadových členů ČSM, obsahující citlivé údaje. Vzhledem k tomu, že na materiály ČSM se nevztahuje plošné odtajnění, jako na obdobné materiály KSČ, bude o předkládání uvedených materiálů nadále rozhodovat ředitel SOA Plzeň ve spolupráci s vedoucím pracovníkem I. oddělení SOA. Jediné z tohoto hlediska bezproblémové písemnosti jsou Kniha cti a hlášení o stavu členstva.

Písemnosti fondu tudíž budou využitelné až po skončení ochrany materiálů v nich uložených. KV ČSM Karlovy Vary byl velmi důležitým mládežnickým orgánem a lze jen litovat, že se nedochovaly jeho běžné písemnosti.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond nově uspořádal, inventář sestavil a úvod napsal v roce 2005 pracovník I. oddělení Státního oblastního archivu v Plzni Mgr. Michael Pešťák.

V Plzni dne 21. 12. 2005

Příloha č.1**Seznam použité literatury:**

Froňková Anna, Prudíková Radoslava: Krajský výbor Československého svazu mládeže Plzeň 1945-1960 (inventář). Státní oblastní archiv v Plzni. Plzeň 1964.

Pešťák Michael: KSČ - krajský výbor Karlovy Vary 1945-1960 (inventář). Státní oblastní archiv v Plzni. Plzeň 2004.

Pešťák Michael, Organizační struktura ZKV KSČ v Plzni a jeho dochované písemnosti.
In: Západočeský historický sborník 3, Plzeň 1997, s.313-322

Příloha č. 2**Seznam zkratk**

bm	běžný metr
č.	číslo
ČSM	Československý svaz mládeže
inv. č.	inventární číslo
KPŠ	krajská politická škola
KSC	Komunistická strana Československa
KV	krajský výbor
SČM	Svaz české mládeže
SOA	státní oblastní archiv

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Spisy	Číslo knihy	Časový rozsah	Číslo kartonu
1	Kniha cti	K 1	1954-1959	
<u>Hlášení a statistické přehledy</u>				
2	Souhrnná roční hlášení		1957-1959	1
3	Čtvrtletní hlášení		1959	1
<u>Osobní spisy</u>				
4	Členové KV ČSM		1956-1960	1
5	Spisy zaměstnanců a funkcionářů ČSM		1949-1959	
	Abrahamová Ludmila - Borůvková Naděžda			2
	Bořánek Jaroslav - Dvořák Josef			3
	Efenbergr Jaroslav - Háchová Vlasta			4
	Hakala František - Holub Kamil			5
	Hora Josef - Kalfiřt Jaroslav			6
	Kalovecký Jiří - Koranda Zdeněk			7
	Kovanda Stanislav - Kyselová Judita			8
	Lačný Antonín - Mrazík Miloslav			9
	Neděla František - Piklová Marie			10
	Píšová Libuše - Sandigová Renata			11
	Sedláčková Tamara - Šoltýs Karel			12
	Štros Zdeněk - Vlček Milan			13
	Vobora Václav - Žižka František			14

Základní údaje o fondu a pomůcce k němu

Název pomůcky:	ČSM - krajský výbor Karlovy Vary
Značka fondu:	KV ČSM Karlovy Vary
Časový rozsah fondu:	1949 - 1960
Počet inventárních jednotek:	5
Počet evidenčních jednotek:	14 kartonů a 1 kniha
Rozsah fondu v bm:	1,74 bm
Místo uložení fondu:	Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, Plzeň
Stav ke dni:	21.12.2005
Fond uspořádal:	Mgr. Michael Pešťák
Inventář sestavil a úvod napsal:	Mgr. Michael Pešťák
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Inventář přepsal:	Mgr. Michael Pešťák
Inventář schválil:	PhDr. Petr Mužík, ředitel SOA v Plzni